

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ, ȘCOLARĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 Lei.
Pe jumătate de an 5 Lei.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ:
DUMINECA.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
Arad, Strada EMINESCU Nr. 35.
Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

Nr. 3124/1920.

Ioan,

din îndurarea lui Dumnezeu, drept-credinciosul Episcop al Aradului, Orăzii-mari, Ienopoliei și al Hălma-giului, precum și al părților adnexate din Banatul-Timișan.

Iubitului cler și tuturor credincioșilor din eparhia Aradului, dar și pace dela Dumnezeu Tatăl și Domnul nostru Isus Hristos, împreună cu salutarea noastră arhierască!

Mântuire a trimis Domnul poporului său. (Ps 110, v 9)

Iubiților creștini și fii sufletești!

Am cunoscut și cunosc din trecutul îndepărtat și apropiat bucuria și mângâierea, cu care a-ți așteptat și voi, împreună cu toți credincioșii bisericii noastre de pretutindenea, acest mare praznic de pomenire a întrupării Fiului lui Dumnezeu, și folosind prilejul cu dor așteptat, am luat îndemn și am venit și acum cu duhul meu între voi.

Am luat acest îndemn înainte de toate cu scopul și dorința ferbinte, să mă bucur și veselesc cu voi duhovnicește, cum vă bucurați și vă veseliți și voi cu fiii și cu casnicii vostri în zilele voastre de bucurie și veselie familiară, și am luat acest îndemn cu scopul vădit, ca prin această împreună prăznuire să fac mai deplină bucuria și veselia sufletului vostru.

Dar nu numai atâta, ci venirea mea la voi emanează și din trebuința de a ne da seamă de însemnătatea, ce o are pentru noi și pentru întreg neamul creștinesc marele *dar al Mântuirii*, ce ni-s'a dat nouă și tuturor creștinilor prin Isus Hristos Domnul nostru, și cu aceasta deodată să vă sfătuiască părințește, ca din celea ce se petrec în lumea mare în auzul și la vederea voastră, din celea ce înșivă vedeți cu ochii și simțiți cu inima, să luați îndemn de a-vă întocmi viața voastră casnică și socială, viața voastră publică și privată de după poruncile dumnezeiești și ale sfintei noastre biserici astfel: că prin împlinirea acestor porunci să vă faceți vrednici de numele de creștini, și ca atari să ajungeți în măsură tot mai deplină binele și fericirea vremelnică și vecinică, pacea și îndestularea, după cari însetează tot pământeanul.

Pentru a cunoaște pe deplin însemnătatea acestei sfinte prăznuiri, trebuie

să facem o reprivire asupra vieții sufletești a poporului din legea veche, adică asupra vieții poporului din timpul de născut Nașterii Domnului nostru Isus Hristos, care reprivire ni se impune cu atât mai vârtos, cu cât fără deplină orientare asupra condițiilor de viață a poporului din acelea vremuri ne-ar fi imposibilă cunoașterea trebuinței și totodată a îndemnelui și scopului trimiterii și venirii pe pământ a acestui Mântuitor, și astfel ne-ar face imposibilă și înșasi cunoașterea și aprecierea însemnătății acestei sfinte sărbători, la a cărei prăznuire ne-am adunat astăzi în acest lăcaș al mării lui Dumnezeu.

Făcând acum reprivirea răcerută asupra stării poporului din timpul premergătoriu Nașterii Domnului și Mântuitorului nostru Isus Hristos, a acestui eveniment fără păreche în istoria lumii cunoscute, aflăm și trebuie să constatăm, că viața poporului din acelea vremuri a fost cea mai amară și mai dureroasă, cea mai tristă și nefericită dintre toate nenorocirile la cari poate fi spus omul în viața sa de pe pământ, dar cu aceasta deodată trebuie să constatăm și să înțelegem și aceea, că ori-cât de dureroasă și amară a fost viața acestui popor, ea a fost numai și numai urmarea naturală a păcatului, de care omul s'a făcut vinovat nu numai prin călcarea poruncii Ziditorului său, ci și prin faptul, că la glasul de chemare a Acestuia de-a se reîntoarce de pe povârnișul decădinței, omul s'a arătat cu totul îndărătnic și nepăsător.

Pentru a constata pe deplin aceasta vinovăție a omului și astfel că a fost vrednic de soarta suferinței ce și-a creat-o însuși, nu avem trebuință de dovezi și mărturii din afară, este destul să provocăm la mărturie sf. Scripturi, din care ne încredințăm, că omul, făptura cea mai aleasă, creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, înzestrat cu minte luminată și voință liberă, văzându-se ajuns în raiul desfătărilor și așezat în tronul de împărat și stăpân preste toată podoaba și frumusețea naturii, nu numai nu s'a îndestulat și n'a mulțumit Stăpânului său pentru acestea mari daruri dumnezeiești, ci în desmerdarea sa a dat ascultare șoaptelor diavolului prefăcut în șarpe, care pizmuindu-i fericirea, nu încetă să-l amăgească, că prin libertatea ce o are, poate străbate și în tainele dumnezeirii și astfel poate să ajungă și la gradul puterii deopotrivă cu Dumnezeu.

Și omul sumet dela fire, ispitit de

asemenea poftă după putere și mărire, n'a întârziat a se da trufiei, și în loc de a păzi legea și de a se închina și slugi lui Dumnezeu Ziditorului și Stăpânului său, s'a dat închinării idolilor, pe cari psalmistul îi descrie cu cuvintele: *„Idolii neamurilor, argint și aur, lucruri de mâni omenești, gură au și nu vor grăi, ochi au și nu vor vedea, urechi au și nu vor auzi, că nu este duh în gura lor“*¹⁾, iar glasului de chemare, ce i-s'a adresat prin trimișii lui Dumnezeu, omul nu numai n'a dat urmare, ci în pofta lui de mărire, în trufia și îngâmfarea lui s'a îndepărtat tot mai tare de Dumnezeu și de legea Lui.

Că omul a fost făcut băgător de seamă la păzirea și cinstirea legii, că a fost chemat și îndemnat să se întoarcă de pe povârnișul, pe care alunecase, și că deodată cu punerea în vedere a iertării pentru trecutul său păcătos, a fost amenințat și cu urmările îndărătniciei, ne încredințăm din următoarele locuri ale sf. Scripturi:

*„Vați abătut dela legea mea, și nu o a-ți păzit. Întoarceți-vă către mine, și eu mă voi întoarce către voi, zice Domnul Atotțiitorul“*²⁾.

*„Întoarceți-vă către mine, lăcașul lui Israel, că milostiv sunt eu și nu voi ținea mânie asupra ta“*³⁾.

*„Ai uitat legea Dumnezeului tău, și eu voi uită pe fiii tăi“*⁴⁾.

Că acestea sfaturi și îndemnuri, că acestea muștrări și amenințări nu numai că au rămas zădărnice, ci omul prea încrezut a mai și izgonit și ucis pe trimișii Ziditorului său, — ne dovedește sf. Scriptură cu cuvintele: *„Ierusalime, Ierusalime, cea ce omori prorocii și ucizi cu pietri pe cei trimiși la tine, de câte ori am voit să adun fiii tăi, în ce chip adună găina puii sub aripile sale, și tu n'ai voit“*⁵⁾, deci precum toată călcarea poruncii și neascultarea își ia dreaptă resplățire, ce eră mai natural, decât, că și acest păcat, să-și ia resplățirea sa.

Și aceasta resplățire a și urmat fără întârziere și încă amăsurat gradului vinovăției omului prin faptul, că el nu numai n'a avut parte de bucuria trufiei sale, nu numai nu și-a ajuns pofta de mărire, deci nu numai n'a putut străbate în tainele dumnezeirii necuprinse de mintea omenească și n'a putut ajunge la stăpânire și la putere deopotrivă cu Dumnezeu Creatorul său — de după cum se amăgise de diavolul înșelător — ci, prin călcarea poruncii și căderea în păcatul idolatriei,

deci prin volnica sa îndepărtare de Dumnezeu, de lumină și adevăr, i-s'a întunecat mintea și și-a pierdut libertatea voinței, deci s'a lipsit însuși pe sine de celea două daruri mari și însemnate, prin cari se deosebea de celelalte făpturi ale lumii, peste cari avea stăpânirea, și deodată cu perderea acestor daruri a devenit robul păcatului său în așa măsură, în cât lanțurile robiei sale sufletești nu le putea scutura de pe umeri cu dela sine putere, întocmai precum omul grav rănit, cel atins de fulger ori amorțit de gerul iernii, nu se poate ridica și deșteptă spre viață fără ajutor omenesc, dat la bună vreme.

Iubiților creștini și fii sufletești!

Cunoscând acum toate acestea urmări grele ale trufiei și îndărătniciei omului, urmări provenite din întrebuițarea păcătoasă a *libertății voinței sale*, cine n'ar înțelege marea trebuință de ajutorul mântuirii, și care ar fi fost și ar fi pământeanul, care să nu se întrebe: unde să mai poată afla iertare și ajutor omul căzut în asemenea păcat, și de unde să poată aștepta ajutorul mântuirii sale?

Tocmai de aceea, acum, când ne vedem învredniciți de a ajunge acest mare praznic al *venirii darului mântuirii* cu dor așteptat; astăzi, când ne-am adunat la praznuirea acestei zile de adevărată bucurie și mângâiere creștinească — de carea multora dintre iubiții noștri și ai voștri nu li-sa mai făcut parte, — ce alte cugete să străbată mintea și inima, ce alte simțiri să cuprindă întreaga noastră ființă, decât să ne dăm seamă înainte de toate de adevărul cuvintelor prorocului că: „*La Domnul este mila și multă mântuire la el*”⁶⁾ și tot asemenea să ne dăm seamă și de faptul, că mântuirea prin trimiterea și venirea pe pământ a Fiului lui Dumnezeu, s'a dat dela Tatăl nostru cel ceresc din adevărata milă și dragoste nemărginită către făptura mâinilor Sale și cu scopul vedit, ca și prin aceasta să se întărească adevărul cuvintelor sf. Scripturi, că „*Dumnezeu nu voiește moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă și să fie viu*”⁷⁾.

Cuprinși de acestea meditații sfinte și cugete evlavioase, dându-ne seamă de marea milostivire a lui Dumnezeu față cu noi și de jertfa Mântuitorului nostru Isus Hristos, Care, pentru iubirea sa de oameni pogorându-se din sânul Tatălui, a șters blăstămul păcatului și a rezidit și înnoit neamul omenesc de după chipul și asemănarea cea dela început, adică l'a făcut iarăși fiu și moștean al împărăției binelui, urmează de sine, că aceasta nouă pomenire a venirii darului mântuirii să o praznuim de după adevărata ei însemnătate astfel, ca prin aceasta să ne facem vrednici de acestea mari și însemnate daruri ale milei și dragostei dumnezeiești.

Sunt cu adevărat mari și însemnate aceste daruri cerești și sunt de neapărată trebuință spre ajungerea scopului vieții creștinești, dar pe cât de mari și însemnate sunt ele, pe atât de ușoară este modalitatea, pe atât de netedă și scurtă este calea, ca creștinul să se facă vrednic de ele, pentrucă: spre ajungerea acestui scop nu i-se cere nici muncă încordată, nici jertfă de sânge și avere, ci totul ce i-se cere este *voință tare* și nestrămutată spre a-și deschide toate barierele și ascunsurile inimii sale, și curățindu-le de

toată intinarea ispitelor vieții sale zilnice, să o facă *adăpost darului luminei cunoștinței și cinstirei de Dumnezeu*, darului păcii și a dragostei evanghelice, aduse pe pământ de Hristos, soarele dreptății. Se recere deci, ca tot creștinul cu frica lui Dumnezeu să-și facă casa sufletului său lăcaș bineplăcut măririi lui Dumnezeu în toate zilele vieții sale.

Cunoscând aceasta cale, rămâne să o percurgem și noi și astfel vă zic voaui tuturor: veniți iubitorilor de praznic, să ne închinăm și noi Fiului lui Dumnezeu; veniți să-l întimpinăm și noi cu păstorii, să-i aducem daruri ca magii, și să înălțăm la ceruri imnuri de laudă și mărire, că „*Mântuire a trimis Domnul poporului său*”.

Iubiților creștini și fii sufletești!

Deodată cu aceasta praznuire și cu aceasta învățătură ar urmă să facem o reprivire și asupra stării, în care ne-a aflat sfânta praznuire, dar abstau dela aceasta, pentrucă deoparte v'aș prea obosi, iar de alta parte voi înșivă o cunoașteți, de aceea mă mărginesc a vă aduce aminte, „*că vremea de acum scurtă este și cei ce se folosesc de lumea aceasta, așa să se folosească, ca și cum nu s'ar folosi, că trece chipul lumii acesteia*”⁸⁾.

De un lucru însă trebuie să ne dăm seamă, și anume de acela, că deși din darul lui Dumnezeu, din grația gloriosului nostru domnitor Ferdinand I, Regele tuturor Românilor, ne-am înglobat în România-Mare, și astfel ne-am ajuns idealul, de dorul căruia strămoșii și părinții noștri au trecut la cele eterne cu lacrimi de suspine și durere; deși astfel ne-am unit politicește cu toți frații din Regat și din provinciile alipite, n'am ajuns însă să ne unim și sufletește, precum o cere aceasta consolidarea și întărirea Statului nostru român.

Este adevărat, că orizontul vieții noastre sufletești și naționale încă nu e limpede; dar va înțelege ori și cine, precum și trebuie să înțeleagă, că dacă ceriul nu se înseninează de odată cu încetarea unei furtune cu rupere de nori, va înțelege și aceea, că după un războiu atât de înfricoșat, cum a fost războiul mondial, ceriul vieții noastre naționale încă nu s'a putut limpezi în timp așa scurt spre mulțumirea tuturor.

Acestea avându-le în vedere, și având în vedere și aceea, că tăria și puterea noastră nu stă în numărul nostru mare, ci în înțelegerea în unirea noastră sufletească; în vederea faptului, că inimicii noștri seculari nu încetează cu resvrătirile contra întregității Statului nostru român, este datorința noastră a tuturor de a *ne consolida pe toate terenele vieții publice, sociale și naționale*, a ne deschide cât mai bine ochii și urechile, și a petrece cu atențiune toate mișcările lor publice și ascunse, ca să-i paralizăm în pornirea lor de a ne turbura liniștea și a ne împedea în exercierea dreptului nostru divin.

O altă datorință de căpetenie ni-se mai împune, și anume aceea, de a ne da seamă de adevărul vecinic, că dacă câștigarea unui drept recere jertfe de tot soiul, nu mai puține jertfe se recer la susținerea și exercierea aceluia drept, prin urmare: dacă stăpânirii apuse i-am dat toate jertfele cerute, cu atât mai vârtos

trebuie să dăm Statului nostru român jertfele ce ni-le cere spre ajungerea scopurilor sale.

De aceea vă sfătuesc și vă zic: „*Dați tuturor celea cu ce sunteți datori, celui cu dajde, dajde, celui cu frica, frică și celui cu cinstea, cinste*”⁹⁾. „*Dați chesarului ce este a chesarului, ce sunt ale lui Dumnezeu, lui Dumnezeu*”¹⁰⁾.

Atari dajdii trebuie să dăm cu specială dragoste și prevenire pentru viteaza noastră armată, apărătoarea și ocrotitoarea noastră și a Statului român, despre carea gloriosul nostru domnitor Ferdinand I. în mesajul de tron dela 28 Nov. a. c. s'a exprimat astfel:

„*Armata, care în războiul pentru unitatea națională s'a încărcat de glorie și a dovedit o admirabilă disciplină, rămâne chezașia cea mai sigură a menținerii rezultatelor dobândite cu atâtea jertfe și reazămul cel mai puternic în consolidarea noastră internă. Dragostea națiunii îi este câștigată pentru vecie*”.

De încheierea acestei sărbători să ridicăm și acum ochii minții și a cugetului nostru la Dumnezeu, Tatăl îndurărilor, rugându-l: să auză glasul rugăciunii noastre, să primească darurile ce sau adus și sau sfințit, să ocrotească Statul nostru român, glorioasa dinastie și viteaza armată română și pre noi toți. Să binecuvinte casele și familiile, lucrurile și întreprinderile voastre, pe tinerii și bătrânii voștri cu toate darurile Sale pământești și cerești, și să vă ferească de ispiță trufiei și a poștei nesățioase după avere și mărire, iar *libertatea voinței* voastre să o îndrepte după înaltă voia Sa, ca să nu cadeți în păcatul pomenit, ci, ca acestea sfinte sărbători, și altele multe de aci înainte, să-le petreceți în pace, cu deplină bucurie și veselie trupească și sufletească. Amin.

Arad, la sfintele sărbători ale Nașterii Domnului din anul 1920.

Al vostru tuturor

de binevoitoriu

Joan I. Bapp, m. p.

Episcopul Aradului.

¹⁾ Ps. 134, v. 15, 16, 17. — ²⁾ Malachia c. 3, v. 7. — ³⁾ Ieremia c. 3, v. 12. — ⁴⁾ Osie c. 4, v. 6. — ⁵⁾ Matheu c. 23, v. 17. ⁶⁾ Ps. 129, v. 6. — ⁷⁾ Ezechiel c. 33, v. 11. — ⁸⁾ I Cor. c. 7, v. 30, 31. ⁹⁾ Rom. 13, v. 7. — ¹⁰⁾ Mat. 22, v. 21.

Vieța internă și organizația institutului teologic din Arad

de Dr. Ț. Botiș.

În urma acestor sbuciumări și pertractări îndelungate — expuse în articolii premergători — își luă începutul în toamna anului 1822 institutului teologic *școala clericală* — din Arad.¹⁾ Se prezentară și primiră în zilele prime ale lunii Noemvrie 68 elevi, dintre cari 50 absolvenți ai școalelor „triviale” (primare dela sate), 2 de școli primare dela oraș, 1 absolvent de cursul I preparandial, 11 de preparandie, 3 de clasele gramaticale și 1 de sintaxă. Căsătoriți: 29, necăsătoriți: 39.

Cei doi profesori *Gavril Raț* și *Gavril Glu-lani*, ce se instituiră dintre cei mai învățați membri ai clerului diecezan, se mutară la Arad și își ocupară catedrele abia la finele lui Ianuarie 1823. În acest interval mai fură primiți prin administratorul diecezii, episcopul Iosif Putnic și alți tineri, așa că numărul elevilor se urcă la 103. Ca până la venirea profesorilor și începerea prelegerilor să au petreacă vremea fără nicio

ocupațiune, episcopul Putnic însărcină pe învățătorul și diaconul Sofronie *Simeon*, să țină cu ei ore de cântare și exerciții în cele rituale.²⁾ Prelegerile se încep abia la finele semestrului I. Dintre elevii înscriși părăsiră institutul în cursul anului școlar 38 elevi. Dintre acestia 3 „s'au întors la școalele latinești“, 6 sunt eliminați pentru „năravuri rele“, iar 29 părăsesc de bună voie institutul. La examenele semestrului al doilea se supuseră 65 și le prestară cu succes 42, iar 23 fură avizați la repetiția cursului. Dintre cei ce absolvară cursul I. aradani sunt 4, bihoreni 1, din Timiș 26, din Torontal 5, din Caraș-Severin 6. În anul școlar al doilea, 1823/24 se înscrieră în cursul I. 49, iar în cursul al II-lea 31. De toți 80 elevi, între cari și 3 diaconi. În cursul anului fură eliminați 2. În anul școlar 1825/26 în curs I. 28, în cursul al II-lea 20. În anii următori contingentul elevilor scăzu, parte din pricina, că deodată cu introducerea și a cursului al III-lea în institut se primiră tineri mai aleși și cu pregătiri mai bune, parte din motivul, că darul preoției se putea dobândi și fără a absolva școlile clericale, pe temeiul unei recomandări din partea protopopului și a unui examen înaintea consistorului. Tocmai pe timpul deschiderii institutului se dădu o ordinațiunea preafinală, ca persoanele, cari se vor hirotoni întru presbiteri și diaconi mai nainte să fie examinați. Parohiile vacante să fie îndeplinite în curând, ca credincioșii să nu fie lăsați timp mai îndelungat fără îngrijire spirituală. Cei hirotoniți de presbiteri și diaconi să aibă etatea de 25 ani. Dispenzație („*venia aetatis*“) dela aceasta nici unuia să nu i-se dăruiască. Dacă însă ar fi la mijloc motive importante să se esopereze dispenzație dela Maiestatea sa. În conspectul celor hirotoniți, ce se înainta în fiecare an la locurile mai înalte, să se inducă și calculul, ce-a obținut cel hirotonit la examenul preoțesc înaintea consistorului. Numai cei ce au dovedit cunoștințe suficiente să fie promovați la treptele ierarhice.³⁾

Examenul preoțesc să făcea din cetire, scriere, catehism (despre credință, iubire și speranță, sf. taine, poruncile dumnezeiești și bisericesti), dreptul matrimonial, cântarea celor 8 glasuri, a irmoaselor și podobiilor și din tipicon.⁴⁾

În acest examen consistorial, obligator pentru toți candidații de preoție, își află originea sa examenul de calificare preoțească din zilele noastre înaintea unei comisii consistoriale.

Practica de a înainta la trepte ierarhice și tineri, cari n'au absolvat cursurile teologice, sau în cazul cel mai bun au ascultat unul sau două cursuri nu putea fi eliminată nici după deschidere institutului, deși la anul 1828 prin ordinațiune preafinală se interzise de a mai sfinți preoți fără a fi absolvat cu bun succes școlile clericale⁵⁾. Parohiile mai slabe din ținuturile muntoase și sărace ale diecezei, în cele mai multe cazuri nu se puteau îndeplini decât prin preoți neteologici. Pentru asemenea parohii nu se prea aflau candidați. Tinerii absolvenți de teologie aspirau la parohii mai bune, iar în cele mai slabe și sărace se duceau numai în cazul, când vr'o moștenire părintească sau zestre îi lega de acelea locuri și le asigura existența. Pentru ca credincioșii din regiunile sărace și părăsite să nu rămână fără mângâiere sufletească, li-se hirotonia și trimitea de preot câte un dascăl, diac sau vr'un cărturar, pe care-l doria satul și-l recomanda protopopul.

Se hirotoniau însă, din anumite motive și interese, și pentru parohii mai bune, cari se puteau îndeplini și pe cale legală, preoți, cari n'au ascultat cursurile teologice.

Aceste cazuri dedeau apoi ansă la nemulțămiri și clevețe. Când se pertractă în o șe-

dință consistorială, în anul 1832, rugarea unui învățător, care ceru să fie sfințit pentru parohia din Cermeiu, ce rămasesse vacantă după moartea socrului său, cei 2 profesori, ambii asesori consistoriali, protestară în contra admerii la taina preoției a persoanelor, care n'au studiat și absolvat științele teologice⁶⁾. Mai apoi, când învățătorii Maxim Petrovici din Pauliș și Nicolae Bistran din Otlaca, cari au absolvat numai preparandia, fură hirotoniți și instalați de parohi, nemulțămirea și indignarea izbucii în forma unui protest energic, în care „tinerimea clerică“ declară, că părăsește institutul. N'au nicio speranță de a putea fi preoți, dacă parohiile se dau unor oameni, cari n'au studiat științele teologice. Ce să mai învețe și să cheltuiască avere stând 3 ani în Arad, dacă și fără teologie își pot ajunge scopul. Consistorul consternat de atâta cutezanță și lipsă de respect față de superiorități îi admoniază și-i asigură, că aceia dintre ei, cari sunt în stare a învăța pre credincioși umilintă și supunere față de autorități, desvoaltă sârguință în studii și sunt întregi la minte și judecată și au purtare neacceptată, totdeauna pot avea speranță de a putea fi preoți. Aceia însă, cari n'au aceste calități și virtuți, deși au călcat pragul școlilor clericale, să nu nutrească asemenea nădejdi. Sunt reprobați și cei doi profesori pentru că n'au pedepsit pornirea revoluționară, ci au conlucrat cu ea, prezentând în calitatea lor de asesori consistoriali instanța tinerimei⁷⁾. Profesorii atinși neplăcut prin acest mod de rezolvire ce zădărnicea năzuința lor de a consolida și desvolta tinerul institut rar se mai prezentară la ședințele consistoriale și cu ei dimpreună și ceilalți asesori români rar călcau pragul Consistorului⁸⁾. Scaunul episcopesc era vacant și între Români și Sârbi, relațiunile de fel nu puteau fi prietenești. Ambele neamuri se luptau din răspuțeri și cu toate mijloacele să asigure biruința unui candidat de un sânge și lege cu ei.

Profesorul primar Gavril, Gerasim Raț stătu în fruntea institutului până la finele semestrului I. al anului școlar 1834—35. Lupta în jurul scaunului episcopesc se termină cu învingerea Românilor. Împăratul luă în dreaptă considerare dorința clerului și a poporului român din dieceza Aradului de a avea un arhiereu de un neam, sânge cu ei și numi de episcop pe profesorul și protosincelul *Gerasim Raț*. La sărbătoarea Bunevestiri din anul 1835 fu hirotonit și în 8 Aprilie luă în mâinile sale păstoria diecezei⁹⁾.

Catedra rămase vacantă o substitui *Dimitrie Iacobescu*, pe care-l aflăm iscălit în clasificățiunile semestrului al II-lea din anul școlar 1834—35. Cu începutul anului școlar viitor 1835—1836 își luă rămas bun dela catedră și Gavril Giulani și fostul său coleg și amic, acum episcop, îl institui de protopop al Butenilor. Conducerea institutului fu încredințată — după depărtarea lui Giulani — protosincelului și administratorului mănăstirii Hodoș-Bodrog, *Grigorie Chirilovici*, care funcționă ca profesor primar și propunător al teologiei pastorale până la finele anului școlar 1837—38. Pentru prevederea celorlalte studii fură instituiți de profesori parohii: *Petru Varga* și *Petru Popovici*. Astfel institutul în cursul acestor ani avu 3 profesori.

(Va urmă.)

¹⁾ *Consignatio Iuventutis ad primum Scholarum Clericalium Aradiensium Valachicarum cursum pro anno scholastico 1822—23 susceptae.* — ²⁾ Prot. cons. lit. 1828, Nr. 3. — ³⁾ Int. cons. loc. regesc din 26 Martie 1822, Nr. 8869. Prot. consist. 1822, Nr. 100, 196, 245. — ⁴⁾ Prot. consist. 1825, Nr. 190, 191; 1828, Nr. 236; 1831, Nr. 730. — ⁵⁾ Int. cons. loc. regesc din 6 Maiu 1828, Nr. 12, 529. Prot. consist. 1828, Nr. 109; 1829, Nr. 214, 215, 216. — ⁶⁾ Prot. consist. 1832, Nr. 168. — ⁷⁾ Prot. consist. 1832, Nr. 170. — ⁸⁾ Prot. consist. 1833, Nr. 308. — ⁹⁾ Momente interesante din istoria episcopiei Aradului de D. Popa *Biserica și Școala 1884*, Nr. 4.

Recreditiv istorice în jurul icoanei dela Prizlop.

(1780—1913.)

(Urmare.)

Nefiind de față deci Gr. Maior la aceasta utrenie, când a asudat icoana, despre *asudare* a luat știre numai din auzite și așa avem să înțelegem expectorația lui despre icoană, în disputa cu Filotei László.

Iară F. Clain când se pronunță cu un fel de incredulitate scriind cu: „se, zice, că ar fi plâns“, eu cred de a se înțelege și justifică așa, că da, el se pronunță cam cu rezervă, căci pare a avea în vedere *plângerea* icoanei și nu *asudarea* aceleia, întâmplată la 18 Martie. El a fost de față numai la aceasta nu și la cea întâmplată în 23 Martie. Cel puțin nu putem ști aceasta cu siguranță din referada ecleziarhului László, de vreme ce dânsul numai aceea spune apriat, că *asudarea* din 18 Martie 1764, pe lângă alte 6 obraze a văzut-o și Clain. Iar despre *lăcrămarea* din 23 a aceleiaș lună și an, — cum vom vedea îndată — spune că a văzut-o 4 călugări episcopali; pe cari însă nu-i numește. Noi știm însă, că la 1764 mănăstirea lui Aron avea 5 călugărași. Numele lor e: Ioan Ioasaf Dévai, Auxente Ambrosie Sadi, Ioan Ioachim Pop, Maniu Samoilă Clain și Constantin Onesium Chinteș și noviciul neprofesat încă Stefan Kálnoki. Nu știm de cest din urmă, nu e unul și acelaș obraz luminat, cu săcuiul Ieronim Kálnoki carele făcea teologia la Roma prin 1765.

Acuma ca să putem afla, că fost-a ori nu de față Clain la plânsul din 23 Martie 1764, ar trebui să divinăm, că care călugăraș dintre amintiții cinci a absentat dela incidentul plângerii.

Adevărată curiozitate, să nu zicem o curată imposibilitate morală, ni se prezintă împrejurarea, că un Clain și Gr. Maior să fi ajuns într'o atare situație, în carea ar fi trebuit s'au și numai ar fi putut, să nu vază *plângerea* din 23 Martie, carea pe acel timp a văzut-o tot Blajul și mulți alții din jur.

După relațiunea oficială a deslăudatului László, primul care a văzut icoana *asudând* a fost ieromonahul Nicolae carele a mers în capela episcopală Duminecă dimineața la 18 Martie 1764, înainte de ceasul 4, ca să celebreze mănecarea. Îndată după aceea au sosit și au văzut *asudarea* și călugării Atanasie Rednic și Gerontie Cotorea, cu călugărașii S. Clain și Ioasaf. (Ioan) Dévai. În biserică trebuie, că a fost întins coșciugul lui Aron, sosit sâmbătă în 17 III. 1764, pe la 11 oare noaptea.

A asudat partea dreaptă a icoanei. Din negrija călugărilor prezenți și fără știrea lor, paracliserul numai de capul lui s'a pus și a șters sudoarea. Se crede, zice László, cumcă tocmai pe acel timp a început *asudarea*, când a sosit cadavrul arhiereului! Cum am mai spus, tabla pe carea e zugrăvit chipul, era bine uscată de vr'o 30 de ani. În jurul ochilor chipului tabla nu a avut nod, sau alt indice natural de umezeală. Minunea *asudării* deci cu paracliserul și László laolaltă, au văzut-o 7 persoane.

Despre vr'o lăcrămare, sau plângere a icoanei, pe timpul de 17—18 Martie 1764, adevărată a astrucării lui Aron, menționatul act oficial al lui Filotei nu amintește nimic. Actul acesta a fost trimis primației în 24 Iunie 1764 de Rednic, carele în comitivă spune primatului, că cele ce se susțin în relația lui László, referitor de el, Rednic și de călugări, sunt adevărate, le admite și mărturisește, iar despre celelalte persoane, la cari se mai provoacă hârția lui László,

asigură Rednic, că are la mână adevărurile scripturistice a aceluia.

Am văzut la capătul articolului nostru 2, cumcă Rednic cu hârtia din 1 August 1766, cere dela Maria Terezia restituirea icoanei; în această scrisoare, Rednic vorbind despre plângerea icoanei, cu privire la timpul și felul lăcrimării istorisește întâmplarea altminterii! Cătră împărăteasa referență, că icoana la îngroparea lui Aron, mai întâi a asudat, după aceea a vărsat la crimi, mai de multe ori până a fost astrucată mortul, apoi atestă, că în Blaj nu s'a mai văzut să fi lăcrimat¹⁾. Deci Atanasie Rednic prin fraza aceasta neagă, că icoana ar fi plâns și după astrucarea lui Aron, va se zică neagă lăcrimarea mare și celebră din 23 Martie 1764, descrișă oficial de László tocmai la recercarea lui Atanasie, pentru a fi promovată la primăția din Strigon.

Ei bine! László în raportul său spune apriat, cumcă la funeralele lui Aron icoana a asudat numai și nu a și plâns.

De plâns a plâns, însă nu pe timpul morții și a prohodirii, ci la 5 zile după astrucare, adică Vineri în săptămâna viitoare la 23 Martie St. n. 1764 când fiind în paresimi, se slujia în biserică curții liturghia mai nainte sfântă tot de cătră cunoscutul părinte Nicolau, Nichita Prizlopeanu care, cum se vede era săptămânal liturgic al acelei hebdomade, începută Duminecă la 18 III. st. n. 1764.

Când László atestă, că în 18 III. a asudat icoana și în 23 III. a plâns, cu o cale mărturisește și aceea, cumcă sfântul chip *altădată nu a mai asudat și nu a mai vărsat lacrimi*, deci la rândul său László desavuează pe Rednic, că icoana ar fi plâns în 18 III. la exequae-le lui Aron.

Altcum László zugrăvește *per longum et latum*, lăcrămarea din ziua de 23 Martie 1764 st. n.

(Va urmă.)

¹⁾ Conceptul la arhiva din Blaj.

INFORMAȚIUNI.

Unificarea dotației preoțești. La ministerul cultelor și al artelor s'a intrunit săptămâna trecută Consiliul permanent al cultelor pentru a continua discuțiile cu privire la unificarea salariilor preoțești din întreaga țară.

Elevii din Ardeal la școlile normale din Regat. Pentru o mai bună pregătire a elevilor ardeleni primiți în școlile normale din vechiul regat, ministrul instrucțiunii a pus în vedere direcțiunilor acestor școli să facă cursuri suplimentare speciale pentru pregătirea lor din limba română.

Alipirea Bisericii evanghelice din Basarabia la cea din Ardeal. Sinodul bisericii evanghelice din Basarabia a decretat alipirea acestei biserici la biserică evanghelică din Ardeal. Pe baza noii constituții s'a ales episcop Daniel Haase și un nou Consistor.

Concurse.

În conformitate cu dispozițiunea Vener. Consistor Nr. 3099/920 pentru îndeplinirea parohiei vacante Vădas, se escrie concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala“.

Beneficiile sunt:

1. Casa parohială cu intravilan și supraedificate. De curățirea internă a casei parohiale se va îngriji alesul.

2. Una sesiune parohială cu drept de pășunat.

3. Stolele legale.

4. Birul legal care e staverit în suma de 67 lei.

5. Intregirea venitelor dela stat.

Alesul va plăti dările publice după beneficiul său și va avea să provadă — fără altă remunerațiune dela parohie — catehizarea elevilor dela școala primară din loc.

Parohia este de clasa III-a (treia).

Recursele ajustate conform regulamentului și cu atestat despre eventualul serviciu de până acum, adresate comitetului parohial din Vădas, se vor înainta în termenul concursual la oficiul protopopesc ort. rom. din Ineu (Borosjenő); iar recurenții vor avea să se prezinte în termenul concursual în sf. biserică din loc, spre a-și arăta desteritatea în oratorie și în cele rituale.

Din șed. comit. par. din Vădas ținută la 4/17 Decemvrie 1920.

Mihailu Goldiș m. p. preș. comit. par. Dimitrie Matei m. p. notariul comit. par.

În conțelegere cu: Ioan Georgia m. p. protopresbiter.

—□—

1—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc la școala confesională ortodoxă română din Alioș, protopresbiteratul Lipovei se publică de nou concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Venitele împreunate în acest post sunt: 1. 500 lei din casa culturală, iar întregirea de salar până la suma fixată prin lege se va cere dela stat. 2. Cvarțir corespunzător cu supraedificate și grădina școlii pe jumătate. Podrumul școlii și va folosi la olaltă cu colegul său. 3. Dela mormântări la care va fi poțit și la care este obligat a participa va beneficia 1 leu 50 b. respective, 2 lei 50 b. 4. Pentru scripturistică 10 lei. De curățirea locuinței învățătoresci pe dinlăuntru se va îngriji alesul, iar de curățirea și încălzirea salei de învățământ și de curator va îngriji comuna bis. 5. Onorar pentru cantorat: Pământul școlii circa 2 jugere catastrale și grădina din satul bătrân. — Alesul va avea să provadă cantoratul în și afară de biserică. Învățătorul ales va avea să conducă elevii regulat la sf. biserică, pe care îi va instrui în cântările bisericesti și cu care va cânta răspunsurile liturgice și va avea să conducă strana. Va instrua la școala ce i-se va designa de autoritățile școlare și va conduce școala de repetiție.

Recursele ajustate cu documentele recerute și anume: Estras de botez, diplomă de învățător, atestat de apartinență, atestat de conduită și despre eventualul serviciu de până aici, adresate comitetului parohial din Alioș se vor înainta oficiului protopopesc gr. or. rom. din Lipova în termenul concursual, sub care durată reflectanții au să se prezinte în sf. biserică din Alioș în cutare Duminecă ori sârbătoare pentru a-și arăta desteritatea în cele cantonale.

Din ședința comitetului parohial din Alioș ținută la 8/21 Noemv. 1920. *Comitetul parohial.*

În conțelegere cu: Fabriciu Manuilă protopresbiter tractual inspector confesional de școale.

—□—

1—3

Conform ord. Ven. Cons. Nr. 2698. Pentru îndeplinirea alor două posturi învățătoresci, devenite vacante prin abdicarea inv. Atanasie Lipovan și a învățătoarei Maria Lipovan, din Sănu-Nicolaul-Mare, protopopiatul B.-Comloșului, se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în Biserica și Școala“.

Venitele împreunate cu fiecare post sunt: 1. Locuință liberă. 2. Salariu dela parohie 750 lei. 3. Stolele îndatinat dele mormântări. 4. Pentru conferință 25 lei; iar pentru scripturistică 10 lei. Intregirea salarului se va cere dela guvern. Încălzitul și curățitul salelor de învățământ cade în sarcina parohiei, iar îngrijirea internă a locuinței în sarcina învățătorilor aleși.

Aleșii vor provedea cantoratul în și afară de biserică, vor conduce școlarii la sfânta biserică și îi vor instrua în cântările bisericesti-naționale. Recursele ajustate cu documentele necesari se vor nantă oficiului protopopesc în B.-Comloș (județul Torontal) având recurenții a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică din Sănu-Nicolaul-Mare spre a cânta și a se face cunoscuți poporului.

Dat în ședința Comitetului parohial, ținută la 27 Septemvrie (10 Oct.) 1920. *Ioan Popovici* paroh-președinte. *Petru Fleșierin* paroh not. comit. parohial.

În conțelegere cu: *Dr. Stefan Cioroianu*, adm. protopopesc.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea postului învățătoresc dela școala ort. rom. din Sămbăteni, se publică concurs cu termen de 30 zile, pe lângă următoarele emolumente:

1. Sălar anual dela comuna bis. 1200 lei.

2. Locuință în edificiul școlii și grădina pentru legume.

3. Pentru scripturistică 25 lei.

4. Pentru conferință 25 lei.

5. Pentru încălzitul salei de învățământ 3 stânjini de lemne.

6. Curatoratul în sarcina comunei bis.

7. Intregire de salar dela stat, care a fost pusă în curgere și până acum.

Alesul va fi obligat să provada strana în sf. biserică, să conducă școlarii la serviciul divin și săi instrueze în cântările și răspunsurile liturgice.

Doritorii de a ocupa acest post sunt poțiti a-și înainta rugările de concurs, ajustate cu documentele prescise în „Regulamentul pentru org. inv.“ și adresate Comitetului parohial din Sămbăteni, la Prea On. Oficiu protopopesc ort. rom. în Arad. Totodată vor avea a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în sf. biserică spre a-și arăta desteritatea în cele rituale.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Trăian Văfian*, m. p. protopop, inspector școlar.

—□—

3—3

Duplicat.

Pavel Papp născut la 11 Maiu 1897 în comuna Tăgădau, pierzându-și absolutul teologic eliberat la 30 Maiu — 12 Iunie 1919 sub Nrul 14. T. 1918—19 i-s'a extradat duplicat cu data de 10/23 Dec. 1920 sub Nrul 80. T. 1920—21, prin ce originalul se declară anulat.

Direcțiunea inst. teol. și a școlii normale ort. rom. diecezane din Arad.

Aviz!

A apărut: **Calendarul Diecezan din Arad pe anul 1921.** Conține: Cronologia. Sărbători și alte zile schimbăcioase. Posturile. Deslegări de post. Parastase oficioase. Sărbători naționale. Zile de repaos la judecătorii. Regentul anului. Anotimpurile, partea calendaristică. Întunecimile a. 1921. Taxele de postă, telegraf și telefon. Consemnarea târgurilor din Crișana, Transilvania, Bănat și vechiul regat. Timpul vânatului și o parte literară instructivă, împodobită cu mai multe clișee.

Prețul unui exemplar 5 Lei + 1 Len 35 bani pentru factură recomandat. Revânzătorii beneficiază rabat. Se poate comanda contra bani gata în librăria diecezană din Arad.

Aviz.

Prin aceasta aducem la cunoștința on. public, că

Croitoria Diecezană

(Strada Eminescu Nr. 35) și-a reîncept activitatea.

Primește

pentru renovare, transformare, întoarcere: haine civile și îmbrăcăminte preoțești. Confeționează: haine civile, ornate bisericesti, prapori, steaguri, epitafe, perdele, măsaie etc. etc. :: :: prompt și pe lângă prețuri convenabile.

Cu stimă:

Librăria Diecezană, Arad.

Cenzurat: *Alexandru T. Stamatiad.*

Redactor responsabil: *Dr. Teodor Botiș*, profesor.

Tiparul și editura tipografiei diecezane greco-orientale române din Arad.